

INTEGRITETA IN DOSTOJANSTVENA DRŽA KRITIČNEGA SOCIOLOGA

Na akademika in profesorja Jožeta Goričarja me ne veže le priložnostni, temveč tudi dolgotrajen spomin, saj je v marsičem vplival na mojo profesionalno pot v polju družbenih ved. Vsekakor mu je treba priznati pogum, da nam je s svojim pisanjem, predavanji in osebno komunikacijo v času prevladujoče, ali bolje rečeno, uradne družbene doktrine (marksizem) odpiral oči o alternativnih družbenih teorijah v mednarodni sociologiji. Zahvaljujoč temu dejstvu sam nisem začel v tem pogledu z ničelne točke, ko sem se znašel kot podiplomski študent na sociološkem oddelku ugledne ameriške univerze pred profesorji (Parsons, Homans, Lipset, Bell, Riesman in drugi), o katerih sem prve informacije (pri)dobil ravno od profesorja Goričarja. Pravzaprav mi je njegovo priporočilo (poleg Pirjevčevega in Dedijerjevega) tudi odprlo vrata na to univerzo.

Goričarjevi naklonjenosti in pozornemu, čeprav ne tudi nekritičnemu branju lahko pripišem tudi to, da sem na koncu šestdesetih let, v sedemdesetih in tudi pozneje v takratnih *Naših razgledih* objavljajl povečini sociološko zastavljene prispevke. Seveda mi je kot takrat še dosti neizkušenemu piscu veliko pomenilo to, da je Goričar v razgovoru z mano pohvalil katerega od mojih prispevkov ali pa je bil pripravljen o njem razpravljati. V enem od takih pogovorov sva, na primer, diskutirala o teoriji konvergence, ki je bila v tistem času nekakšen družboslovni »hit«, tako kot je bilo to mogoče pozneje reči za idejo (Bell, Aron) »konca ideologije« ali »konca zgodovine« (Fukuyama). Seveda ni bilo mogoče prezreti tega, da je v teoriji konvergence in sploh v iskanju »tretje poti« Goričar videl priložnost za pluralno izbiro in sploh za mehčanje uradne družbene doktrine, ki je v tistem času utesnjevala razvoj družbenih znanosti na Slovenskem oziroma v Jugoslaviji ter širše v tistem svetu, ki je bil zmožen dopuščati sociologijo samo v primeru, če se je ta udinjala politiki ali ni postavljala njej neugodnih vprašanj.

Od relevantnih socioloških problemov, ki sva jih pretresala v najinih bolj ali manj rednih srečanjih najprej v njegovem kabinetu na Pravni fakulteti in pozneje na Akademiji, sva se ničkolikokrat dotaknila »mondializacije«, za katero je mogoče, gledajoč skozi današnja očala, reči, da je nekakšna predhodnica globalizacije. Pred nekaj leti sem zastavil predmet Sociologija globalizacije na svoji matični ustanovi (Filozofska fakulteta, Oddelek za sociologijo), v navezavi na nacionalizem in človekove pravice pa ga predavam tudi na Univerzi v Bologni oz. na Univerzi v Sarajevu. Sled Goričarjevih pedagoških

* Ddr. Rudi Rizman, redni profesor na Filozofski fakulteti, Univerza v Ljubljani ter na Univerzi v Bologni.

prizadevanj, česar niti ne skrivam, je mogoče prepoznati tudi v takih in podobnih vsebinah aktivnosti tistih, ki smo imeli srečo in privilegij sodelovati z njim.

Ker sem se sredi sedemdesetih let začel podrobneje raziskovalno ukvarjati z nacionalnim vprašanjem oz. sociologijo naroda in nacionalizma, me je Goričar večkrat opozoril na to, da bi bilo koristno razširiti dotedanjo (marksistično, no, pa tudi funkcionalistično) sociološko paradigmo razumevanja tega problema ravno z upoštevanjem širšega komparativnega oz. »mondialnega«, danes bi rekli »globalnega« konteksta, v katerem se ta družbeni pojav dogaja. Moja disertacija s tega področja, pri kateri je Goričar sodeloval v vlogi mentorja, seveda prav tako ne skriva takih in podobnih Goričarjevih relevantnih socioloških spodbud.

V zvezi z Goričarjevim delom se mi zdi potrebno z današnje časovne distance opozoriti še na naslednje. Že takrat in še bolj danes lahko razumemo, da takratna oblast Goričarju zaradi njegovega liberalnega svetovnonazorskega prepričanja ni zaupala ali mu ponudila kakšnih prestižnih političnih vlog. Zagotovo pa je res tudi to, da Goričarja takšne ponudbe niti niso ali ne bi zanimale. Bolj ga je pritegovala vloga kritičnega intelektualca v civilni družbi, ki se na dolgi rok v dobro družbe in integritete posameznika intelektualca v sociološkem, torej dolgoročnem pogledu nedvomno dosti bolj obrestuje. To dragoceno sociološko spoznanje in distinktivna moralna drža – integriteta in dostojanstvo kritičnega intelektualca – sta nedvomno takšni univerzalni vrednoti, ki ju je vredno gojiti tudi v današnjem času.